

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 12 kor.
Fél évre . . . 6 „
Negyedévre . . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

HAJTS BÁLINT.
Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . . . 4 „
Nyolczad oldal . . . 2 „

Maradjon csak Sopronban!

A soproni tanítóképző intézet Kőszegre áthelyezésének gondolata újabban is kísértett. Nem régen egy napilapban, majdan egyházi lapunkban olvastam közleményeket a soproni evang. gyülekezet vallási életéről s olvastam azon aggodalomnak kifejezését, hogy oly helyről, hol az evang. öntudat oly élénk, az ev. egyházi élet oly eleven, a tanítóképző intézet talán nem fog elkíváncozni. A közügyeknek vélek tehát szolgálatot tehetni, ha azon érveimet a nyilvánosság elé hozom, melyek a kerületi tanítóképző intézetnek Sopronban maradását támogatják. Más valaki talán Kőszeg mellett képes alaposan érvelni. És a hírlapi tárgyalás a döntést a kerületi gyűlésre jól elkészítheti, a mi az ügy fontosságánál fogva nagyon kívánatos.

A dunántúli egyházkerület tudvalevőleg Sopronban tanítóképző intézetet tart fenn, mely — mint püspökünk a mult évi jelentésében ékes tollal megírta — befogad más vallású tanulókat is, évtizedek óta tiszteletet keltő eredménnyel munkálkodik a tanítóképzés szép feladatán s úgy a közvélemény, mint a magas kormány nyílt elismerése szerint tekintélyes helyet foglal el hasonló célú intézetek sorában s elvitázhatatlan érdemeket vivott ki e fontos közügynek, a közművelődésnek ápolása körül.* Azonban ugyancsak a püspök jelentésének 7. pontjából értesült az egyházkerület közönsége arról is, hogy soproni tanítóképző intézetünk internátusa és tanhelyiségének elégtelensége egyre sürgősebben követeli az épület kibővítését és tekintettel arra, hogy egy városra nézve, melynek területén intézet létesül, ez nemcsak művelődési szempontból nyereség, hanem anyagilag is többféle előnyökkel van összekötve és tekintettel arra, hogy újabb időben mindazon városok, melyeknek körében ilyen intézetek léte-

sülnek, köztudomás szerint tetemes erővel járulnak azoknak felállításához, kimondotta, hogy ez érdemben külön megkeresést intéz úgy Sopron városához, mint a soproni evang. egyházközséghez, sőt magához a vármegyéhez is. (jk. 18.) Be sem várva a megkeresetteknek válaszát a megkeresésekre, mintha csak tamáskodott volna abban, hogy megkeresésének kellő sikere leend, és mintha csak oly égető szükség volna a tanítóképző intézet ezen baja, hogy egy esztendeig se szabad már várakozni annak orvoslásával, hanem török szakad, azonnal hozzá kell egész erélyvel fogni: ugyanazon kerületi közgyűlés főiskolai bizottsága által is értesülvén, hogy a tanítóképző intézet válságos helyzetben van, épületének kibővítése s átalakítása szükséges, az egyházkerület pedig e célra az eddiginél nagyobb összeget nem fordíthat, felkérte tehát az egyházkerületi elnökséget, keresse meg Kőszeg sz. kir. városát és Vasvármegye közönségét, valamint a kőszegi ev egyházközséget is, hogy az esetben, ha az intézet fenntartható nem lenne s az egyházkerület annak Kőszegre való áthelyezését határozná el, az egyházkerületet e terv végrehajtásában támogassák. Es a kerületi közgyűlés az intézkedést tudomásul vevén, felhívta a nagybizottságot, hogy a tanítóképző intézet válságos helyzetének megszüntetése végett szükséges előintézkedéseket a viszonyoknak kellő mérlegelésével szabad belátása szerint tegye meg, az intézet áthelyezése kérdésében a döntő szót magának tartván fenn.“ (47. jk. p.)

Mindkét közgyűlési határozat aunnyiban végre lett hajtva, hogy párhuzamosan mentek a megkeresések egyfelől Sopron városához, a soproni gyülekezethez és Sopron vármegyéhez, másfelől Kőszeg városához, vajjon a kőszegi gyülekezethez is, és Vasvármegyéhez is egyszersmind, erről a lapok útján semmi se szivárgott ki. Kinos benyo-

mást tett Sopronban az a hír, hogy még meg se állapíthatott, vajjon „az intézet Sopronban csakugyan nem tartható fenn,“ meg sem állapíthatott azért, mivel Sopron a megkeresésre a választ még meg sem adhatta, már is olvasták a lapokban Kőszeg városának ajánlatait. Ha ezen ajánlatoknak oly sürgős kikürtölése netán nyomás akart lenni Sopronra, félt, hogy a puska visszafelé sült. Még a soproni konvent nem tárgyalta presbyteriuma kedvező javaslatát, már hallatszottak ilyen hangok: azokhoz, a miket a tanítóképző intézet felállításakor áldoztunk és azóta folyton áldozunk, mit adjunk most újabban az intézet meg-nagyobbitására, ki áll jól érte, hogy egy pár év múlva nem jut-e valakinek újból eszébe, hogy az intézetet át kell helyezni máshová. És akkor a most tetemesebb hozzájárulásunk által kibővített intézet ingatlanai eladatván, a mi pénzünkön állítják fel az intézetet más városban! Én ugyan ettől nem tartok, Sopron nem fogja megtagadni multját. A kerület nem lesz abban a helyzetben, hogy az intézetet máshová helyezze át.

Sopron nem fogja megtagadni multját. Sopron három századon át az evang. egyháznak, első sorban a dunántúli egyházkerületnek nevelt papokat és tanítókat. Sopron a tanítóképző intézetet felállításakor s azóta folyton tetemes áldozatokkal támogatta. Sopron mostani súlyos viszonyai közt is megtesz minden tőle kitelhetőt, (mert ezen súlyos viszonyainak nyomása alatt, nem tehet annyit, mint a mennyit akarna!) Sopron a jövőben se fog félre állani, midőn közművelődési intézetről lesz a szó. Teljes elismerés Kőszeg városának, hogy, ha intézetünk ott állíthatnák fel, megszavazott — mint a lapokból tudni, bár nehéz küzdelem után — hat holdnyi területet és 50,000 illetve, ha a téglát a várostól vásárolnánk 60,000 koronát. Eléggé nem méltányolható Kőszegnek ezen nagy ajándéka. De ha számba vesszük, hogy mennyivel többre kerül egy teljesen új intézetnek felállítása s többféle egyenesen Sopronhoz kötött alapítványok és járulékok jövedelmének elmaradásával az intézetnek fenntartása Kőszegen, akkor alig leendő aránytalanság Kőszegnek és Sopronnak ajánlatai közt. Tudomásom szerint ugyanis Sopron városa szinte felajánlott öt ezer négyzet ölnek használatát a képezdének, és 10,000 koronát az intézet kibővítésére. A soproni presbyterium és konvent egyelőre várakozó állást foglal el. Tervek és költségeloirányzatok hiányában ugyan

nem lehet biztosan megállapítani a várható költségeket; de ha meggondoljuk, hogy a Kőszegen felállított leánynevelő intézet mostani alakjában (bele értve a közel hozzá megvásárolt szomszédház vételárát) belekerült 200,000 koronába, akkor a mai kornak megfelelő tanítóképző intézet felállítása 300,000 korona költségen alul aligha marad. És ennek fedezésére a soproni intézet épületének eladási árából, minthogy az épület csak nagy költséggel alakítható át bérházzá, ne ringassuk magunkat nagyon vérmes reményekkel, a mostani soproni pénzvviszonyok közt, és részünkről sürgős kényszereladás mellett, bizony nem fog valami tekintélyes összeg kezünkre jutni. Ellenben, ha a mint a püspök jelentésében bölcsen javasolja, soproni épületünk egy új szárny-nyal, esetleg új emelettel kibővítetik, ez 100,000 koronánál többre alig fog kerülni. Igaz, hogy a kerületnek e célra fordítható ekkora összege sincs; de 100,000 korona terhet mégis csak könnyebb elviselni, mint kétszeresét, vagy még többszörösét, bár az egyházkerület most újabb adósságesinálásba bele nem mehet.

A kerület nincs abban a helyzetben, hogy tanítóképző intézetét Sopronból máshová áthelyezhesse; nincs ebben a helyzetben pénzvviszonyai miatt. A kérdéshez csak ezen szempontból kívánok hozzá szólani, mivel az egyházkerület is, mint fentebb láttuk, a kérdés ezen részében találja a nehézséget és keresi a megoldást. — Újabb adósságesinálást említettem fentebb, mivel az egyházkerület az újabb időkben nagy adósságokat vállalt magára. Nem panaszlom fel a lyceumi építési pénztár adósságát, mert ennek törlesztése tervszerűleg biztosítva van és le fogna lassan, lassan törlesztődni még akkor is, ha a tanítóképző intézet és a tápintézet pénztárából ide utalt 120, illetve 400 korona jövedelem nem folyna be ide. Nem aggaszt a tanítóképző intézetnek kerek számban kifejezett 3000 korona tiszta terhe sem (1901. évi pénztári kimutatás, melynek adatait fogom az alábbiakban is idézni;) de hogy az egyensúly az évi háztartásban csak 4000 korona rendkívüli jövedelem ide utalása által tartatható fenn úgy, a hogyan, ez már kissé figyelemre méltó. Nagyobb gondot ad az egyházkerületnek a gyámolda, melynek vagyonértéke közel 2000 koronával apadt, daczára annak, hogy az egyházkerületnek adományai az államsegélyből, a Baldácsy alapból, a közalapból, a biztosítási alapból — tehát valameny-

nyi zsebjében kotorázva, a hol valamit találhatott — kerekszámban 15,000 koronát tesz ki, egyesek kegyadományai majdnem 1000 koronára ruggtak. Mivel pedig a nyugdíjak igényelte összeg még egyre szaporodik (1901-ben is 960 koronával,) azokat a forrásokat, melyekből az egyházkerület 15,000 koronányi adományát folyó szükségletekre merítette, nem szabad más irányban igénybe venni, sőt inkább bővebben kell azokat buzogtatni a gyámodla javára. Áttérek immár a Kőszegen fennálló kerületi leánynevelő intézet pénzügyeire. Az 1900. évről a kerület által kiadott pénzügyi kimutatásban azt olvasom: „A teher 1900. decz. 31-én 90,069 korona,” az 1901. évi kimutatásban pedig az áll: „a pénztárt terhelik a községi egyházközségtől vett 76,000 korona és az egyházkerület alapítványi pénztárból vett 31,530 korona, összesen 107,530 koronányi kölcsönök.” Gyanitom azonban, hogy ebből a 17,461 szaporulat törlesztése évi 2000 koronát teljesen biztosító ajánlatokkal 8—9 év alatt megtörténhetik. De a még fennmaradó 90,000 korona adósság elég nagy teher, mely az 5 és 6 költséges osztályokra mulhatatlanul szükséges ráfizetésekkel évről-évre aggasztó összeggel fog növekedni, míg a négy osztály legalább önmagát évről-évre kifizette volna! Nagy nehezen!

És befolyásos körök még egy Kőszegen felállítandó tanítóképző intézet eszméjével foglalkoznak! A kerületi pénzügyek illetén állása mellett nagyobb építkezés, a kerületet a pénzügyi tönk szélére juttatná. És ennek nem szabad megtörténnie! Várni, várni kell, míg jobbra fordul sorsunk! De tenni, tenni is, és takarékoskodni, hogy jobbra forduljon!

Az egyházkerület nincs, és nem is lesz abban a helyzetben, hogy soproni tanítóképző intézetét más városba áthelyezhesse; mert Sopronon kívül ezen intézet fenntartása is évenként nagyobb összeget igényelne, mint Sopronban — Sopronban a tanítóképző intézeti tanárok száma az igazgatóval együtt négy, kik heti 14, 26, 21, 27 tanórát adnak; ezen kívül az egyik a 27 órán felül még 8 órát rendkívüli megbízatással; rendkívüli tanár volt 4, hetenkint 9, 4, 4, 4 órai tanítással. Miután ezen rendkívüli tanár közül 3 a lyceumi tanárok közül való. Sopronon kívül más helyen legalább még egy rendes tanerőnek alkalmazása válnék szükségessé. Még ez se volna oly nagy baj és talán költségtöbbletet se okozna. Felhoztam

mégis a tanárok szükséges számát és heti óráikat, mivel némelyek abban a hitben ringatják magukat, hogy ha a tanítóképző intézet Sopronból Kőszegre helyeztetnék át, akkor az ott tervben levő tanítónőképző intézet rendkívüli tanárokat nyerhesen. A tanárok fentebb kimutatott heti óráinak száma mellett mellék foglalkozásuk csak kárára lehetne a tanügynek. Megfontolandó még az is, hogy a tanítóképző intézeti négy tanárt Sopronba hívtuk meg, Sopronban vállaltak hivatalt; kérdés vajjon át lehetne-e őket is helyezni kárpótlás nélkül Kőszegre, a hol gyermekeik taníttatása több gondal járna, mint az evang. főiskolával, az állami reáliskolával, kereskedelmi iskolával bíró Sopronban.

Tanárhelyettesítésről lévén a szó, ha Sopronban kell a tanítóképző-intézetbe kisegítő erő, megfelelő díjazás mellett csak vállalkozik evang. középiskolai tanár, Kőszegen a róm. kath. gimnáziumhoz, vagy a polgári iskolának — tán nem is evang. vallású — tanáraihoz kellene fordulnunk!

Ezen néhány sornyi kitérés után visszatérek elhagyott tárgyamhoz. A tanítóképző-intézet jövedelmei közt előfordul 4824 kor. kamat az alapítványoktól; van-e ezen alapítványok közül olyan, melyet Kőszegen nem lehetne felhasználni, azt biztosan nem tudom, mert az alapítványi leveleket meg nem tekinthetem. A Királyföldi alapítványról azonban, mely a fentebbi összegben 2000 korona kamattal szerepel, az 1875. kerületi jk. 8. lapján azt olvasom, hogy Királyföldi Péter „a soproni főgimnázium tanítóképezde javára tette alapítványát.” Tehát Sopronhoz van kötve. Továbbá a képezdei értesítő 1901—2. tanév 18. lapján olvasom, hogy Sopron város 210 korona értékű tüzelő fát szokott adni az intézetnek. Ezen jövedelmekről Kőszegen nem tudom hogyan gondoskodnánk.

A képezdei szegénysorsú tanulók — és pedig készül-e tanítónak ifjú, a ki nem szegény? ugyan megéreznék a drágaságot Kőszegen! Ott van első sorban a tápintézet jótéteménye Sopronban! Kőszegen pedig nincs! Erre vonatkozólag tanítóképző-intézet 1901—2. évi értesítőjében ez áll: „intézeteinknek külön köztartása nem lévén, a növendékek élelmezése főiskolai alumneumban történt és pedig kivétel nélkül díjelengedés mellett. Ugyanis a 160 koronányi évi tartási díjból az isk. bizottság 70 növendéknek elengedett 40—40 koronát, 16 növendék-

nek 80—80 koronát, 13 növendéknek 120—120 koronát, 7 növendéket pedig ingyenesnek vett fel. E szerint a díjelengedés 6740 koronát képvisel az irt tanévben. Ezt sem Kőszegen, sem Sopronon kívül másutt megcsinálni nem lehet. „Intézetünknek külön háztartásra nem lévén,“ ezt a nem létező külön háztartást lehetne csak áthelyezni máshová is. Ifjainknak tehát Sopronon kívül az egész köztartási kiadást kellene fedezniök. A beszerzés drágább lenne, mivel kisebb mennyiségben kellene az élelmi cikkeket beszereznie. Aztán még külön szakácsnét kellene alkalmaznunk, míg Sopronban a három intézetben egy szakácsné elegendő. A külön szakácsné főzte is drágább lenne. A Kőszeg által felajánlott és eléggé meg nem becsülhető építési segélynek évi kamata (2400 kor.) a Sopronban elengedhető 6740 kor. tápintézeti díjnak alig $\frac{1}{3}$ -ad részét teszi! Tanítóképző-intézeti növendékeinknek 70%-ának kisebb-nagyobbmértvű segélyezéséről van a szó. És feltéve, de meg nem engedve, hogy gyülekezeteink tápintézeti járulékait körülbelül 2000 koronát, át lehetne is helyezni a tanítóképző intézettel együtt Kőszegre, a mi által viszont a főiskolában esnének el fiaink nagy jótéménytől, — még akkor is 2000 koronát meghaladó különbözetről volna a szó.

Fontos tényező szegény tanulók életében a díjpénz is. Soproni tanítóképző intézetünknek 13 díjpénzalapítványa van 962 korona kiosztható segélyösszeggel. Vannak-e ezek közt olyanok, melyek az intézetet követhetnék máshová is: nem tudom. Az irt összesen felül a tanítóképző-intézet növendékei közül 17-en részesültek 514 kor. díjpénzben, mely összege az értesítőben az áll, hogy „főiskolai alapítvány,“ tehát a tanítóképző-intézetet máshová nem követhetné. Szinte bizonyos, hogy Kőszegen elesnének a tanulók a Palló András és Palló Sándor féle két alapítványnak 900 koronás külföldi tanulmányozásuk céljára adható és otthonuk első berendezésekor adható 200 koronás ösztöndíjhoz való igényüktől.

Súlyosabb betegség esetén a tanítóképző intézeti növendékek Sopronban a magán betegápoló intézetben ingyen nyernek gondos ápolást és élelmezést, a hol u. n. deákszoba áll rendelkezésre. Másutt ez nem állana rendelkezésre.

Ilyetén hathatós segélyezések nélkül tanítóképző intézetünket be nem népesíthetnők és ha egyáltalán képesek lennénk azt felállítani, meg lenne Kőszegen a szép épület, a tágas kert, a nagy

tantermek, talán még tanárok is, de az épület kongana az ürességtől, nem lennének benne tanulók és nem nevelődnének számunkra tanítók!

A kérdésnek pénzügyi oldalához szólottam csak, mivel tudom, hogy vannak tekintetbe veendő más szempontok is, nevezetesen a nevelészet- és tanügyi szempont, hangsúlyozom az evang. nevelési szempontot. Kőszeg is e tekintetben szép előnyöket nyújt, de nem leszek igazságtalan, ha azt mondom, Sopron többeket, nagyobbakat, azon hatátnál fogva, melyet itteni főiskolánk, különösen theológiánk a tanítóképzésre is kétségbe vonhatatlanul gyakorol.

Maradjunk meg tehát Sopronban tanítóképző intézetünkkel, fejlesszük ezt tehetségünk szerint Sopronnak segítségével. És Sopron városa, a soproni gyülekezet, a soproni társadalom dicső hagyományához képest nem fogja a jövőben sem megvonni itteni intézetünktől támogatását, ha látni fogja, hogy nem áll kifelé szekerünk rúdja, hogy nem akarjuk máshová elszállítani, a mit nagyrészen ő adott és hogy kegyelettel ragaszkodva főiskolánk százados multjához, szilárdan, állandóan él bennünk a meggyőződés, hogy az egész kerületben máshol nincsen intézetünk számára hely, intézetünknek Sopronban továbbra is maradnia, élnie, virágoznia kell!

BELFÖLD.

Dr. Baltik Frigyes püspök egyházlátogatása Hontban. A nagyhonti ág. hitv. ev. egyházmegyében dr. Baltik Frigyes dunáninneni evang. püspök f. évi május hó 16-án Devicsén kezdte ez évi kánoni egyházlátogatását. Május hó 18-án folyt le itt a hivatalos látogatás ünnepélyes része; nagyszámú vidéki, főleg korponai egyháztagokból álló küldöttség üdvözölte a fáradhatatlan főpásztort. Követő napokon meglátogatta a ledényi, darazsi, teszéri, udvarnoki, terényi, lissói s maróti egyházakat. A buzgó püspököt az egyházak vezetői: a lelkészek és felügyelők a hívők nagy lelkesedése mellett evangéliumi egyszerűséggel, de egyházas ünnepélyességgel s méltósággal fogadták. Minden egyházban a nép egyszerű fiai is lelkes örömmel üdvözölték és köszöntötték szeretett püspöküket. A kis egyházak egymással vetélkedtek a püspök fogadtatásában és elkísérésében. Zászlódszibe öltözött szép diszkapuk s lelkes biblikus felirataik, zöld lombok, galyak és virágok fogadták és kísérték útjában a mélyen tisztelt és szeretett főpásztort. Teszér, Udvarnok s Te-

rény diszkapui dicsérték lelkes és ügyes mes-
terüket Csellágh Lajos körjegyzőt; felirataik
ezek voltak. Teszérén: „Isten hozott“ „Áldás
utaidon;“ Udvarnokon: „Isten hozott“ —
„Jézus nevében;“ Terényben: „Isten hozott“
— „Az Úr napja ez!“ Kiválóan szép, lelkes és
ünnepélyes volt a püspök s hivatalos egyházme-
gyék kíséretének útja, fogadtatása és kísérete Te-
szér, Udvarnok s Terényben. Teszér egész köz-
sége lelkes és buzgó felügyelője Ivánka István
palásti földbirtokos s lelkésze Reil Samu élén
egyházias lelkesedéssel tisztelték a püspök hiva-
talos látogatását. A szépen rendezett egyház lel-
késze s felügyelőjének a buzgó jó vezetésért, az
egyházhivének áldozataiért elismerését fejezte ki
a püspök; figyelmen kívül nem hagyva a hívek
hibáit és vétkeit, melyeket az Ige szavával az oltártól
ostorozott, intve és buzdítva őket a bűnbánatra s
megtérésre, Isten igéjének és törvényeinek lelki-
ismeretes betöltésére, egyházhűsége s szere-
tetére serkentette. Május hó 20-án a délutáni órák-
ban Teszerről a közeli és átellenben fekvő Ud-
varnokra kísértük több kocsin s a hívők nagy
sokaságának gyalog kísérete mellett a püspököt.
A szokásos üdvözlés és fogadtatás után, lerázva
saruinkról az út porát, Krupc István alesperes
szívélyes s vendégszerető otthonába tértek s
alig kísért be az egyház felügyelőjével Berthan
Jánossal, a fáradhatlan püspök azonnal hozzálátott
a munkához. Kis bizalmas értekezlet utáni érdekes
történeti adatokat tartalmazó egyházlátogatási jegyző-
könyvet olvastatta fel és tárgyalta s a hozott
határozatokat jegyzőkönyvbe vétette. Csak a késő
esti órákban volt vége a munkának.

Másnap az Úr menybemenetele s megdicső-
lése ünnepnapján a szép, kedves kis Udvarnok
községe, jómódú népe még ünnepélyesebb jelle-
get öltött. Izléses templomában tömegesen s a
vidékről is sokan gyülekeztek. A déli órák köze-
ledtével a körjegyző s néhány községi előjárósági
tag kalauzálása mellett megjelent a szentegyház-
ban a vármegye kítűnő főispánja Lits Gyula, a
köztisztelőben álló Ozobor László alispánnal.
Még részük volt az ünnepi beszéd meghallgatásá-
ban is, mely Máté ev. 28. 16—20. kijelölt ver-
sein alapult, melynek bevezetésében szólt a szónok
az egyházi év ünnepi feléről, áldozó csütörtökről,
Krisztus menybemeneteléről, az ünnepnap ezen
alkalmi kettős ünnepét kiemelve, felhitta a meny-
nyekbe ment Krisztusba való hitünk vallomására,
hogy: „higyjünk a Jézus Krisztusban,
mert 1-szor neki adatott teljes hatalom égen és
földön és 2-szor velünk leszen minden napon a
világ végezetéig. A pozitív alapon álló építő be-
széd elhangzása s a szószéki ima után, a főispán
s alispán üdvözölték a püspök urat, ki megkö-
szönve azt, oltár elé lépett s két nyelven tartott
hatalmas lendülettel s ifjúi hévvel elmondott építő,

vallásos ihlettől áthatott szent beszédet. Az ün-
nepnap egyházi, vallásos és keresztyén hitbéli
fontosságát kiemelve Krisztus evangéliomának hív
betöltésére serkentett s buzdított. Így van értelme
evang. ker. hitbuzgóságnak és vallásosságnak.
Nemcsak a külső látszatra kell a Krisztus pa-
rancsait s tanait teljesíteni és hinni, hanem igaz
keresztyén szívbéli bensőséggel s igazsággal. Vi-
lágos szavakkal mutatott a hívők gyarlóságaira,
hibáira, vétkeire és bűneire. Ezeket hatalmas szó-
noki lendülettel korholta és ostorozta, mindent az
írás meggyőző szavaival igyekezett megbánásra és
megjavulásra inteni. Elismeréssel adózott a hívek
nagy áldozatának, hogy kis létszámuk mellett is
oly példás rendben tartják fenn egyházukat s an-
nak összes intézményeit. Lelkesítette s buzdította
a további egyházszeretetre, hűsége, a felsőbbség
— király iránti tiszteletre s igaz hazaszeretetre.
Egyházi beszédeinek befejezése után a püspök
megtartotta az egyházi közgyűlést s a jegyzőkönyv
nyomán hozott határozatokat megerősítette. Az
egyház lelkészének és felügyelőjének buzgóságáért
elismerését fejezte ki, a jegyzőkönyv bő történeti
részének megírásáért a lelkésznek köszönetet mon-
dott. Az egyház nagy áldozatait méltányolta jegyző-
könyvileg. Az egyház elaggott tanítójának Rohács
Jánosnak nyugdíj kérdését, püspöki jóakarattal és
bölellyel méltányosan egyengette; egyház tő-
kéit biztosította; a szent edényeket rendben ta-
lálva — a hiányzókat beszerzésére kérte az egy-
házat; irodát, irattárt rendben levőnek találva —
az egyház vagyón és pénzkezelése lelkiismeretes,
de az egyházi szabályrendeleteknek megfelelő le-
gyen stb. Ezek voltak nagyjában az egyházláto-
gatási jegyzőkönyv határozatai, összesen 21 pont.

A jegyzőkönyv aláírása után a gyűlést befe-
jezték. A püspök úr oltári imája s áldása után az
ünnepelő közönség a templomból szíjjel ment. A
vármegye előkelőségei a püspök úrral, hivatalos
kíséretével s a meghívott szép számú vendégek-
kel alesperes paplakára tértek. Kedves családja,
hűsítő s terített fehér asztalok várták a vendége-
ket. Az egyház által adott ebéd izletes jó fogásai,
a kifogyhatatlan, magas színvonalon álló tósztok s
felköszöntők elhangzása mellett fogyasztattak. Azok
sorát a főispán és püspök nyitotta meg; előbbi a
reformáció, hazai protestantismusról történetileg
szólva annak elismeréssel adózott, a püspököt; a
püspök azután az államról értekezve a kormány
képviselőjét a főispánt s a vármegye közigazgata-
sának első tisztviselőjét az alispánt köszöntötte,
ezután nyomban még a helybeli lelkész alespe-
rest, nejevel s családjával. Az állam s egyház
egymáshozói viszonyát fejtegetve a történész ales-
peres köszöntötte a püspököt s főispánt, e kérdés
fejtegetését mintegy tovább fűzve Händel főes-
peres széleskörű tudományos ismereteivel az igaz-
ságot az evang. tanaiban kereste s találta helyesen

megoldottak; alispán. egyházmegyei felügyelő stb. beszédjei csak emelték az ünnepi ebéd hangulatát. Asztalbontás után a püspök és a férfi vendégek kocsikra ülve a püspököt s kíséretét a közeli Terénybe kísérték. A nagy tudású ősz püspök ez útja valóságos diadalmenet volt, kísérve számos kocsi tól s a környékbeli egyházak híveinek ezreitől. Terényben az egyház nevében Ivánka László felügyelő s nagybirtokos s a lelkész fogadtak. Terényben a püspök úr a pap s tanító bajait püspöki tekintélyes közbelépésével kiegyenlítette. Következő napokon Lissó s E.-Marót egyházakat látogatta meg; mindenütt lelkesítve és buzdítva, főpásztori bölcseséggel a bajokat orvosolva és gyógyítva, az egyházakat s híveit intve és jó tanácsal ellátva. Marótról f. é. május hó 24-én visszatért rövid időre balassa-gyarmati otthonába — de nem pihenésre, hanem, hogy az Úr dolgait tovább munkálja s más egyházmegyébe menve látogassa gyülekezeteit és őszre szülő vármegyéjében, gyülekezeteinkben folytathassa áldott főpásztori terhes munkáját.

A szepesbélaei ev. ifjúsági egyesület pünkösd második napján jún. 1-én délután Rákóczy-ünnepélyt rendezett a következő programmal:

1. Rákóczy-Beresényi emlékezete, Kurucz dal, előadta az ifjúsági vegyes kar. 2. II. Rákóczy Ferencz szabadságharcza. Felolvasás, tartotta Neupauer Mihály. 3. Rákóczy, írta Petőfi Sándor, szavalta Gábel Miksi. 4. Nézz le reánk a népedre, magyaroknak Istene! Enekelte az ifjúsági vegyes kar. 5. Rákóczy viselt dolgai a Szepességen, kivált a Poprád völgyben. Előadás, tartotta Weber Samu. 6. „Csinom Palkó“ kurucz imádság. Enekelte az ifjúsági vegyes kar. A hazafias Szepes-Béla színe java részt vett a szép ünnepélyen. Minden darab után nyilvánult a közönség tetszése és rokonszenve az ifjúsági egyesület iránt mely nemcsak a vallás-erkölcsi, de a hazafias érzelmek ápolását is írta zászlójára.

W. S.

KÜLFÖLD.

A német császárnak a pápánál Rómában való személyes tavaszi látogatását sokféle magyarázattal kísérte Németországban a sajtó. S míg a pápás organumok újjongtak e modern canossai úton, addig a prot. sajtó bizonyos tartózkodással szólott a modern német diplomácia e különös megnyilatkozásáról. Így többi között a „Str. Ztg.“ azt írta: A német protestánsok lassanként megszokták azt, hogy a legnagyobb ev. tartományegyház élén álló német császár adott alkalmakkor elismerje a suverain pápa nemzetközi világhatalmi állását, dacára annak, hogy a vele szövetséges egységes

olasz királyság ellen folyton protestál s világi uralmáról lemondani nem akar. A protestánsok azonban mégis csak kérdik azt, hogy mi politikai szükség volt arra, hogy a császár a pápának s államtitkárnak Rampolla biborosnak 2 fiát is bemutassa, sőt kicsibe mulott, hogy a császárnő is a vatikánba kerül. Bizonyára szomorú látvány lett volna a reformáció népére nézve a pápa előszobájában várakozó német ev. császári család, — modern kiadása Henrik canossai várakozásának! Ezekkel a méltán megindokolt aggodalmakkal szemben a klerikális „Germánia.“ az ultramontanizmus német pápás szócsöve szokott módon eleven színekkel rajzolja meg a császár római látogatását s azt mondja, hogy az a nap „dicső napja a pápaságnak, a császárnak s a német birodalomnak.“ Valóban szomorú dolog, hogy dicső napja az a német prot. birodalomnak, ha autokrata császára hódolateljes látogatást tesz a „suverain“ pápánál, a mi „ősi rossz ellenünknel!“ Jól megjósolta azt még a 80-as években Nippold jeni tanár, hogy „mely utak vezetnek Rómába!“

A német keletafrikai missziói társulat havi folyóiratának legutóbbi füzetében szomorúan érdekes közlemény található további életképességéről és jövődjéről. Az a fejtegeti, hogy az utolsó 3 év alatt a theologusok jelentkezése a külmisziói szolgálatra nagyon meggyérült. Ezért a jövőben azt tervezi, hogy szövetségest keres oly külföldi missziói társulattal, amelynek theol. semináriuma van, s attól kölcsönzi az erőket a külmisziói szolgálatokra. Eddigélé Bodelschwingh betheli lelkész s ismert nevű missziói író szolgáltatta 1890. óta az erőket. A keletafrikai filléregyletet is, mely a keletafrikai német külmisziót szolgálja, a betheli intézet létesítette. Az azzal való szerves kapcsolat ennélfogva a jövőben is a keletafrikai német külmiszió egyik létfeltétele. Szó volt a rajnai misszióval való egyesülésről is, a mi azonban Schreiber barmeni missziói igazgató halála óta abban maradt. A berlini I. missziói társulattal való szövetség a 2 misszió eltérő vallásos egyházi iránya és pénzügyi szempontok miatt lehetetlen. Míg a berlini misszió csak 41,500, addig a barmeniben 73,000 márkát gyűjtöttek. Pedig hát a tömörülésben és egyesülésben van a külmiszió dolgában is az erő. A különböző vallásfelekezeti érdekek és szempontok itt alig jöhetnek tekintetbe. Így többi között a liberális jellegű általános német missziói társulat is igen nagy áldással és eredménnyel működik a Lutherjubil. év óta a messze keleten: Japánban és Kínában. Jó volna azt megszívlelniök a mi német prot. testvéreinknek! S örömmel olvassuk azt is, hogy a zsidó misszió is az örvendetes fejlődés stádiumában van. A június 2 ikán Lipcsében megtartott missziói gyűlésen Bachmann erlangenai lelkész bibliai felolvasást tartott, Fiebig pedig a

Delitzsch-féle intézet vezetője a zionismusról értekezett. A zsidó (ev. luth.) külmisziói társulat elnöke Vitzthum gróf, s titkára Anacker lelkész. Örvendetes jelensége a német protestantizmusnak a külmisziói buzgalom!

Schultz Herrmann göttingai egyet. theol. tanárban és ismert nevű előkelő ó-szöv. tudományos íróban nagy halottja van a német protestantizmusnak, ki május 15-ikén hunyt el. Mi magyar theologusok is sokan ismertük és élvezettel hallgattuk tartalmas előadásait. Szül. 1836 dec. 20 án Brichowban Hannoverában, tanult 1853—56 theológiát Göttingában és Erlangenben, 1857 ben hamburgi tanító, 1859. repetens, 1861. magántanár Göttingában, 1864. rendes theol. tanár lett Baselen. 1872. strassburgi, 1874. heidelbergi tanár lett s 1876. óta Göttingában működött, a hol 1880. óta főegyházi tanácsos s 1890. óta bursfeldi apát. Nagyszámú műveiből megemlítjük a következőket: A halhatatlanságról szóló ker. tan. előfeltételei 1861.; A jelenkor egyházi kérdéseiről 1869.; Ó-szövetségi theologia, 4 kiad. 1889; A Krisztus istenségéről szóló tan. 1881.; A kath. s az ev. éleldeál 1881.; Az úrvacsoráról szóló tan. 1881. és ismeretes vezérfonalai az ev. dogmatikáról 1890., az ev. etikáról 1891. és az ev. apologetikáról 1892. Legismertebb műve az ó-szöv. theologiaja, ki Öhlerrel együtt e theol. tudományágnak egyik legelőkelőbb művelője. Részünkről is áldassék az ó boldogító emlékezete!

Az ev. sociális kongresszus 14 ik évi nagygyűlésén (június 3. s következő napjain) a következő érdekes és tanulságos kérdéseket fejtegették: Jézus erkölcsi gondolatai a jelenkori erkölcsi-sociális életmozgalmakhoz való viszonyukban, Herrmann marburgi tanártól; A sociál-ethikai mozzanat a pénzügy s az adózás terén, Wagner berlini tanártól; A német büntető jog reformja az ev. sociálpolitika világánál tekintve, Kahl berlini tanártól és a felsőbb leányiskola céljai Herrmann L. berlini tanítónőtől. Ezzel kapcsolatban megemlítjük, hogy Dennert, az ismert nevű apologeta és természettudós a múlt hóban Barmenben előadást tartott „a természettudományok és a biblia” egymáshoz való viszonyáról. Főbb tételeiből közöljük a következőket: „A természettudománynak s a bibliának különböző céljai vannak. Csakis határaiknál találkozhatnak egymással. A biblia nem lehet természettudományi tekintetben kijelentés és csalhatatlan igazság. A Genesisnek a teremtésről szóló elbeszélése nemes és magasztos jellegű költői kép, a melyben egy istentől megáldott férfiú visszapillantó prófétiaival a világ kezdetének mélységeibe tekintett. Alapigazsága ez elbeszélésnek az, hogy a világ isten teremtő szavára jött létre s abban rendezett harmónia állott elő. A természettudomány a világminőség fokozatos kifejlődéséről el nem állhat, mivel

azt számos tapasztalati tény igazolja. E fejlődés útja-módja még ismeretlen. De nem helyes Darwin esetlegességi tana, ellenben bizonyos az, hogy e fejlődés céltudatos és tervszerű s bensőleg ható erőkre utal. Kivánja tehát a céltudatos teremtő intelligenciát. Ily fejlődési elmélet a Genesis elbeszéléssel összeegyeztethető. Az ember mint természeti lény testi állapotait tekintve az állatvilághoz tartozik, közel a majmok családjához. De mint egy ósrégi fejlődésnek a produktuma nincs, semmi köze a mai majomhoz. A mai állatalakok között egy sincsen, a melyikben az ember a maga ősatyját láthatná. Nincs egyetlen biztos elődje az embernek az állatvilágban. Az ember teremtéséről szóló Genesisnek első elbeszélése szárazon elbeszélő természetű s istennek teremtő „legyen” szavát helyezi előtérbe. A másik elbeszélés más elbeszéléseknek költői anthropomorphistikus felfogásaira emlékeztet. Azok a kifejezések: „földdarab,” „lehelet” stb. költői kifejezések annak jelzésére, hogy az ember teste földi, szelleme ellenben isteni eredetű. A nőnek megteremtéséről szóló elbeszélés költői kifejezése az első naiv emberek gondolkodásának. Az ember-teremtés módja a biblia „alapigazságának” nem tekinthető. Ép azért nem is szólhatunk arról, hogy a bibliát a természettudomány a maga alapigazságaiban támodhatná. A bűneset története mély psychol. igazsággal bíró allegoria, mely az akkori emberiség ismeretkörének teljesen megfelel. Az ó-szövetség világképe a naiv természeti ember világfelfogása. Isten az emberiség szellemi fejlődése menetét a kinyilatkoztatással nem korlátozhatta. Az a világkép eltűnt Kopernikussal, a nélkül, hogy az által a biblia nagyságában, fenségességében és lelki vigaszában csak valamin is veszített volna. Az ó-szövetségi csudákat valódiságukat illetőleg nyugodtan és tárgyilag bírálhatjuk, a nélkül, hogy csak kevésbé is érinthetnők a biblia kijelentésszerű jellegét. Van több oly csudája vagy elbeszélése az ó-szövetségnek, a melyet, mint p. o. Bileam beszélő szamarát vagy Gibeon megálló napját, épen a biblia kijelentésszerű méltóságára való tekintettel bátran mellőzhetünk, mivel azok csupán költői dísznek és emberi hozzájárásoknak veendőek. A csudahit mint olyan nem a lényeges és Krisztus sem kívánja azt. Az ezelőtt 2000 évvel megtörtént csudák ránk nézve személyes érdekekkel nem bírnak. Csakis az istennel való személyes kiengesztelésünk a Krisztusban s ebben az istennek ereje és hatása mi rajtunk és mi bennünk — ez az, a mire nekünk szükségünk van s abból a forrásból merithetünk erőt az új életre. Valóban gyönyörű fejtegetések a biblia és a természettudomány egymáshoz való viszonyáról!

A szász jeruzsálemi egyesület meiseni értekezlettel kapcsolatban tartotta meg ez évi rendes közgyűlését. Elnöke Wrede lelkész öröm-

IRODALOM.

mel konstatálta az egyesület örvendetes fejlődését. A Bethlehem melletti Bet Sahur nevű nagy pásztorterületen 5840 márkáért nagy földdarabot vásárolt, a melyen a közeli jövőben templom, iskola s papi és tanítói lak lesz építendő. Az arra szükséges 15 000 márkát a főegylettől lesz kölcsönveendő. Évi bevétele volt 9892, s vagyona 7500 márkát. Segélyben részesítette a syriai árvaházat, a bélpoklosok asylumát s a missiói házat. Az egyesületnek 50 éves fenállása jubileumát Lipcsében nagy ünnepek között fogják a közel jövőben megtartani. Örvendetes dolog, a missiónak a keleten való ama lélekeimelő buzgólkodása!

Franciaországban a kath. egyházból a közel multban oly nagy számmal kitért papokról azt írja az „Allg. Ev. Luth. K. Ztg.“ közlései szerint Corneloup igazgató, hogy azoknak 80 000-a elhagyta vallásosságát s áldozatul esett az atheismusnak vagy a vallástalan szabadgondolkodásnak. Franciaország az utolsó 20 év alatt felekezeti, illetve atheista iskolái miatt nagy lépéseket tett a radikalismus felé. Szinte megdöbbentő, hogy a szerzetesi rendeknek kiűzetése s kápolnák bezáratása aránylag oly csekély ellentállásra talált a népnél. A francia nép s a műveltek, sőt még a papok nagy része is más keresztyénséget nem ismer, mint a sötét lelkű és önző politikai jellegű ultramontanismust. Corneloup abban a nézetben van, hogy ezeken az állapotokon csak oly belső reformmozgalom segíthetne, mely a népet s annak vallásos életét ismerő korábbi papok által hirdetné a tiszta evangéliumot. Ily utazó papok alkalmazása tisztítólag és erősítőleg hathatna a francia nép elhanyagolt vallásosságára.

Büchsel generálsup. és nagyhirű gyakorlati theologus születésének 100 éves fordulójára Wiegand és Grieben berlini könyvkiadó vállalatja 8-ik kiadásában közrebocsátotta. „Erinnerung aus dem Leben eines Landgeistlichen“ e művét, a gyakorlati lelkészlet eme valóban drága gyöngyét és felette gazdag tárházát. Főbb fejezetei: Az első hivatali év, a separató ideje és az egyházközség ébredése, a hivatal, a lelkipásztori gondozás s a szülei ház. Az elegáns kiállítású művet szerző sikerült arcképe is díszíti. A 2 kötetnek ára csak 6 márkát. Nincs a gyakorlati lelkészletnek az az ága, a melyet föl ne ölelne. A benne található viszonyok a mi viszonyainkra is alkalmazhatók. A legmelegebben ajánljuk főleg fiatalabb lelkészársainknak. Sok vigaszt és tanulságot fognak abból a gyakorlati élet számára meríthetni.

Eperjes

Dr. Szlávik Mátyás.

Gabriel Honoré de Mirabeau, a francia forradalom kimagasló alakja, 1749. március 9-én született. Atyja gyűlölte és ő dacozzal viszonozta azt. Nélkülözött és atyja valósággal sanyargatta. Hadnagy lett belőle, de ezredese féltékenykedett rá és ő Párisba menekült. Apja bezáratta, de ott is elbájt mindenkit és 1870-ben már részt vesz a korzikai hadjáratában. Gazdag nőt vesz el, de hozományt nem kap és az adósok börtönébe jut. Később megismerkedik egy öreg parlamenti tanácsos fiatal nejével és azt megszőkteti Hollandiába. Halálra ítélik, de most atyja hazahozatja s Vincennesbe csuktatja, a hol ötödfél évig synylódik. Mikor kiszabadult, neje elhagyta, Zsófi öngyilkos lett. Atyja megtagadott tőle minden segítséget. Így lett szükségből íróvá. Élete eddig igazi regény, regényes marad azután is. Senki nálaál jobban nem gyűlölhette a régi rendszert, hisz ő nemcsak a király, hanem atyja despotizmusától is szenvedett. A társaságban is ellenállhatatlan volt, mert a sok gyűlölet, melyet tapasztalt, nem fojtotta el benne a szeretetet. Titkos fizetett tanácsosa volt a királynak és nagy tisztelője a királynénak, a kiról azt írta, hogy az egyetlen férfiú a király körül. Az udvari emberek üldözték őt, az egyetlen embert, a ki képes lett volna megmenteni a monarchiát. Párbajra hívták sokan és mindenképen vesztére törték. Tömérdek dolga mellett sok időt szentelt a kicsapongásnak is. 1791. februárjában erős lázba esett és április 2-án meghalt. Ennek az embernek az élete van elbeszélve a Nagy Képes Világtörténet 184. füzetében. A 12 kötetes nagy munka szerkesztője Marczali Henrik, egyetemi tanár, ki egyúttal a kötet írója is. Egy-egy gazdagon illusztrált kötet ára diszes félbörkötésben 16 korona; füzeteként is kapható 60 fillérré. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján, havi részletfizetésre is.

A „**Cirkevné Listy**“ f. évi 3-ik számában Kutlik B. megemlékezőn a nemrégiben elhalt cseh ág. hitv. ev. superintendensről, a magyar származású Lány Károlyról, egyebek között fel-említi a r. kath. csehek sorában támadt evangélikus s a „Los von Rom“ hoz hasonló vallási mozgalmat a 60-as években. Várni lehetett — úgy-mond — hogy a r. kath. csehek csapatostul az ev. egyházba térnek át s minden attól függött, hogy a cseh vezérek mit fognak tenni. Sajnos azonban, hogy az ev. vallású Palacky sem az ev. istentiszteletre nem járt, sem az Urvacsorájához nem járult, a r. kath. ünnepélyeken s körmenetekben ellenben részt vett. Az új csehek vezére dr. Sladkovsky pedig görög keletivé lett.

Ekkor Lányi meglátogatta Palackyt, hogy indítsa őt az ev. egyház iránti szeretetre. Nem sikerült. „Mit szólnának — úgy szólt Palacky — az új csehek, ha én ev. templomba járnék.“ Végül megvallotta P., hogy ő deista. (Látni való, hogy Palackyban a nemzeti apóstol s író és politikus elbukta vagy legalább is háttérbe szorította az ev. vallású keresztyént, a homo politikus a vir ecelesiastikust.) — Ugyancsak Lányi tette meg azt is az 1891-iki prágai kiállításon hogy többek előtt s ostentative megcsókolta a kiállított azon kardot, melylyel a r. kath. Mydlár a szerencsétlen fehérhegyi csata után (melynek emléke éleszti olykor a r. kath. csehek lelkében az alkotmány, a cseh szabadság, huszitizmus s protestantizmus tüztét, így élesztgette ama 60 as években is s talán a jövőben is élesztgetni fogja) 1621. jún. 21-ikén 27 előkelő cseh fejt levágatta, — Lányi e kardot megcsókolta. Kutlik ugyanezt akarta tenni másnap, de már a kard nem volt ott. Eltették, — magas politikából. Ama fenti 27 között volt egy tót is Jesensky János, kinek nyelvét kivágták a megöletése előtt. „Lám a szegény tót — úgymond Kutlik — a drága anyanyelvért már akkor is szenvedett.“ — A nagytehetségű s buzgó ev. cseh superitendens Lányi Károly (kinek atyja a pestmegyei Maglódról származott) temetése f. év: febr. 8 ikán volt Osernilovban; temette 5 lelkész, közöttük az ev. ref. szintén magyar eredetű Szalatnay Justus, ki a háznál s Molnár Vilmos prágai ág. hitv. ev. lelkész, ki a templomban prédikált, a befejező aktust pedig Kucsera János hely. sup. végezte.

Könyvismertetés „Néhai Szász Domokos erdélyi ref. püspök hátrahagyott 40 egyházi beszéde.“ II ik kötet: XXI—XL. beszéd. Kiadja: Molnár Lőrincz ref. lelkész. Ara: ?

I.

Kiadó lelkész nem ír előszót e beszédgyűjteményhez. Helyesen! Ne az előszó csináljon gyakran hangulatot a tartalomhoz, hanem a tartalom hangolja az olvasót kedvező vagy kedvezőtlen megítélésre. Megokolt az ily eljárás különösen az olyan műveknél, mint a kéz alatt fekvő is, a mely belső tartalmasságánál fogva megnyer és meghódít.

Az előszó helyett ad azonban a kiadó „vég-szót.“ Ebben elmondja, hogy az első kötet példányai az utolsóig elfogytak és hogy az első kötetben megjelent 20 beszéd kiállította a tűzpróbát, a miben igaza van.

Bevallja azután, hogy szerző idegen (francia) forrásokat is használt, de állítja: „hogy az ilyen felhasználás . . . nem fordítás, hanem átültetés, mert teljesen a szerző egyéniségére vall és . . . az eredetitől (t. i. nem az idegen eredetitől, hanem mintha a mű teljesen eredeti és nem for-

ditás volna) semmiben sem különbözik.“ — A ki e kötetet átolvassa, meggyőződhetik róla, hogy ebben is igaza van.

A gyűjteményben foglalt 20 beszéd közül 8 közönséges, 12 pedig különféle ünnepélyes alkalomkor mondatott el. (Zsinat, ker. gyűlés országgyűlés megnyitásakor, templomszenteléskor stb.)

Beltartalmát illetőleg mindegyik beszéd gondolatokban gazdag; — mélyen járó elme szüleménye.

A felépítés mesteri, a nyelv egyszerűségében nagyon szép és magyaros; a gyűjtemény minden egy számát rendületlen hit s a büszke protestáns öntudat jellemzi.

Kár volna a harmadik kötetet kéziratban a a feledékenységnek átadni.

II.

„Orációk a koporsó mellett.“ (Temetési beszédek és imák.) Irta Farkas Sándor ev. ref. lelkész Székesfehérvár, nyom Szammer Imre. Ara 3 k. 20 f. 164 lap.

„Drága!“ Ez az első megjegyzésed, kedves tisztársam! Igaz biz az; egy szegény protestáns lelkésznek 1 frt és 60 kr. sok pénz, különösen mikor ezt az összeget ismételve követeli rajtad feleséged, gyermekeid, meszaróssod, cipészed és erszényednek még oly sok született ellensége; köztük természetesen — első sorban az írók is.

Hanem azért csak nyisd meg erszényed, hozasd meg ezt a gyűjteményt és ha elolvastad, (mert, reménylem, ha már pénzedben van, el is fogod olvasni) azt fogod mondani, hogy „nem drága!“

Nem! mert e mű olvasása közben ritka szellemi élvezetben fogsz részesülni. Nem mintha e beszédek mindegyike abszolút becsesel birna, sőt van köztük teljesen elhibázott is (XXII), de a legtöbb oly megkapó, oly újdonságszerű, hogy olvasás közben ugyan néha néha megcsóváljuk fejünket, de végül még is megelégedve tesszük le kezünk közül a könyvet s bár nem voltunk ott, még is érezzük, hogy ezeknek a rövidke beszédeknek a koporsó mellett, a hol elmondattak, nagy hatást kellett kelteniök.

És miben rejlik a siker titka? Ere a kérdésre nehéz a válasz. Tán megközelitem az igazságot, ha azt mondom: a közvetlenségben. Vagy azt mondjam: a váratlanban, a meglepőben? Mindegy! A ki elolvassa, majd számot ad magának.

Mindjárt a két első beszéd szokatlan, mondhatnám: bizarr. Az elsőben párbeszédet folytat az Úr a halállal, a másodikban pedig az ítélőszéke előtt megjelenő öreg kántor szellemével. Már-már boszankodva teszem le a könyvet kezemből, de azután . . . egy fordulatot, egy szép kép, egy találó hasonlat és — ki vagyok békülve ujjalag.

Huszonöt beszéd és majdnem ugyanannyi halotti ima foglaltatik a kötetben. Az imáknak az adja meg a különös érdekességet és értéket, hogy ugyanaz a gondolatmenet vonul át rajtuk, a mely a beszéd tartalmát képezte. De míg így egyrészt minden egy ima szorosán simul a már előbb elmondott beszédben fejtegetett eszmékhez, a mi mindenesetre helyes, addig másrészt — épen a következetesség keresése folytán — nem tudja elkerülni a szónokias, bölcselkedő hangot, a mi a bensőség és buzgóság rovására esik. Ettől eltekintve, az imák is nagyon jól használhatók.

Sokkal jobban sikerültek a beszédek.

Figyelmet keltenek maguk a címek is (Az Úrral perlekedő halott. A „senki halottja.“ Egy betű a hóban. Hazajáró lelkek. Csillaghullás stb.) A kidolgozás, gondos; minden beszéd egy megkapó gondolat körül mozog, keresztül szöve szép képekkel, találó hasonlatokkal. Nyelvezete poetikus.

Vannak ugyan, ismétlem, az írónak kisebb-nagyobb hibái is, de azért munkája a legtöbb hasonló gyűjtemény felett magasan kiemelkedik.

III.

Megjelent az „Evang. Homiletikai Folyóirat“ 2-ik száma. Nagy L. folytatja benne „Az oltár költészete“ c. gyűjteményének, közelebről: Győri V. igen szép „Konfirmációi áldásainak“ közlését. Majd öt egyházi beszédet találunk a húsvét utáni III-ik vasárnaptól a VI-ig. Szerzőik: Korbély G., Zábrák D., Kovács A., Farbaký I., Csók Gy. Esketési beszédet ad Bachát Daniél, menyasszonyavatását Szlancsik Pál. „Szószéki apróságok“ cím alatt csinos dolgokat ír Paulik János, Geduly Henrik pedig folytatja az első számban megkezdett „Külföldi anyag a bibliáról szóló beszéd sorozatból“ című közleményét. Egészen véve ugyanazt mondhatjuk erről a számról is, a mit az első számról mondtunk. A vállalat megérdemli a pártolást H.

Válasz a 12-ik számban közölt kérdésre.

A m. kir. belügyminiszter 1892. év március hó 6-án 11530. szám alatt kelt rendelete ragályos betegségek fellépte esetén az iskolák bezárására vonatkozólag, a következőképp intézkedik: Miatán az iskolák bezárása csak akkor lehet indokolt, ha azt fontos közegészségügyi érdekek elkerülhetetlenül szükségessé teszik és ezen okból az 1876. XIV. t.-c. ez irányban határozottan és részletesen intézkedik is, sőt az eljárást is tüzetesen megszabja, szükségesnek látom a törvényhatóságok figyelmét a következőkre felhívni:

Az idézett t.-c. 28—35. §-ainak rendelkezései szerint ragályos vagy járványos betegségnek

valamely tanodának tanulói között felmerült esefe-alkalmával a ragály továbbterjedésének megakadályozását előbb a megbetegedett vagy betegekkel érintkezésben állott tanulóknak kellő ideig az iskolától való távol tartása, s egyéb óvintézkedések megtétele által kell megkísérteni, a tanoda csak azon esetben lévén bezárható, ha a ragályozás magában a tanodában történt, (tanító gyermeke betegszik meg valamely ragályos betegségben) vagy ha a gyermekek és ifjak között nagyszámú kóresetek fordulnak elő.

Figyelmeztetem tehát a törvényhatóságot, miszerint az iskolának ragályos, vagy járvány miatt történő bezárásánál folyton szem előtt tartva ugyan a közegészségügy követelményeit, de egyszersmind figyelemmel legyen a nem kevésbé fontos oktatásügyi érdekekre is; pontosan a fent idézett törvény szellemében járjanak el, s az iskola bezárását csak akkor rendeljék el, midőn arra törvényszabta körülmények által feljogosítva vannak.

Egyszersmind célszerűnek és ezért ajánlatosnak tartanám, hogy az iskolazárást indítványozó hatósági orvos meghallgatása után, halasztás által netán veszélyt hozható sürgős esetek kivételével, helyi iskola hatóságok (állami iskolai gondnokságok, községi és felekezeti iskolaszékek) mint a melyek az iskolák közlelbi viszonyait pontosabban ismerhetik, szintén meghallgattatnának véleményük iránt. Végül figyelmeztetem a törvényhatóságokat, hogy az 1876. XIV. t.-c. 157. §-a c) pontja értelmében a tanodák bezárása iránt, kizárólag csak a törvényhatóság első tisztviselője (alispán) lévén illetékes ezen jog átruházásának, vagy más törvényhatósági személy (főszolgabíró, rendezett tanácsú városok polgármestere) által való gyakorlásának helye nem lehet.

Mindezekből tehát következik:

1. Hogy az elsőfokú egészségügyi hatóságnak (főszolgabíró, polgármester,) nincsen joga iskolát bezárni, csak az alispánnak.

2. Hogy netán veszélyt hozható sürgős esetekben az alispán az iskolaszék véleményének kikérése, illetőleg meghallgatása nélkül is bezárhata az iskolát.

3. Ha veszélyt hozható sürgős eset fenn nem forog, minden esetben az iskolaszék összehívandó s annak véleménye kikérendő s ezen vélemény a hatósági orvos és a főszolgabíró véleményével egyetemben terjesztendő be az alispánnak, és ennek alapján dönt az iskola bezárására vonatkozólag.

4. Az iskolák bezárását elrendelő alispáni határozat legyen akár sürgős esetben elrendelve, akár az iskolaszék véleményének meghallgatásával, az mindig az iskolaszéki elnökkel közlendő s az foganatosítja az iskola bezárását.

5. Hatósági orvos, iskolaszéki elnökkel egyetemben még sürgős veszélyt hozó esetben sem foganatosíthatja az iskola bezárását, hanem ilyen esetben az alispán távbeszélőn vagy táviratban értesítendő a fellépett veszélyes természetű járványról, s ha az távbeszélőn vagy táviratilag az iskola bezárását elrendeli, az, csak az ilyen esetben foganatosítandó.

TEMETŐ.

Kernuch Adolf

1845—1903.

Ismét egygyel kevesebb a jeles evangélikus papok száma — május 18-án vitte a távirat mindenfelé a váratlan megdöbbentő hirt, hogy Kernuch Adolf, alig három-négy napi betegség után úgy szólván életének delén meghalt.

Született 1845-ben Temes-Vukován. Atyja Kernuch Dániel, vukovai, később s. butyini lelkész volt. A gimnáziumot Szarvason, a teológiát Pozsonyban és Jénában végezte. Antalfalván és Szarvason volt segédlelkész. 1871-ben lett sándorfalvi lelkészszé választva. Itt fejezte be rendkívül munkás életét f. é. május 17-én.

Temetése számos kártársa s a helybeli és szomszéd gyülekezeti hívek nagy részvétele mellett május 19-én ment végbe. Erdemeit Kolényi Emil istvánölgyi és Bohus Károly franczfeldi lelkészek méltatták megható szónoklataikban, a liturgiát Paulinyi Sámuel antalfalvi lelkész végezte; a gyászoló családtól és egyháztól Bukva Andor antalfalvi tanító bucsuztatta el az elhunytat.

Kernuch jellemével, tudományával, munkásságával egyházkormányzó böles tapintatával tűnt ki. — Már mint tanuló pályadíj nyertes költeményeivel kivált társai közül Mint lelkész bámulatos rendet hozott be és tartott fenn egyházában. Diszes templomot és parochiát épített. Hitbeli, erkölcsi és vagyoni tekintetben teljesen rendezett gyülekezetet örökölt utódja.

Irodalmilag is fáradhatatlanul tevékeny volt. Agendai és szónoki dolgozatainak igen szép gyűjteményét hagyta hátra. Történeti, régészeti, nyelvészeti tanulmányai és munkái bámulatos szorgalomról és kitartásról tanúskodnak. Sajnos, hogy nyomtatásban csak egy nagyobb műve jelent meg: a bánái egyházmegye monografiája.

Tehetségeit és érdemeit egyházmegyéje keletlen méltatta. Ehm. segélyegyleti pénztárnoknak és ehm. jegyzőnek választotta meg őt: később alesperessé, gyámintézeti és segélyegyleti elnökké lett s ez utóbbi tisztségeket haláláig viselte.

Özvegye, három árvája, örök halára kötele.

zett gyülekezete, hön szeretett és példás buzgalommal és önzetlenséggel szolgált egyházmegyéje s minden ismerőse őszintén, mélyen gyászolja őt. Legyen áldott emlékezete! Buzgó kitartó munkásságának legyen sok követője. (*)

ÜZENETEK

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozunk.

P. S. Szivesen, de csak akkor, ha az egész itt lesz! — L. G. A lapot elküldtettem. Szives soraidra néhány nap múlva válaszolok. — W. S. Köszönöm. Levél megy.

A selmeczbányai egyház már felavatott és a papi teendőkhöz már némileg beavatott

KÁPLÁNT

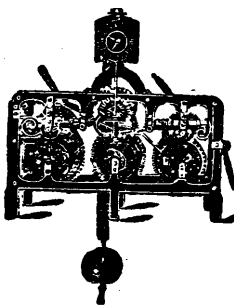
keres. Javadalma évi 1160 korona, bútorozott szoba, kiszolgálás és reggeli. A tót nyelv tudása feltétel. A jelentkezők küldjék be folyamodványukat f. é. június 24-ig mélt. Svehla Gyula felügyelő úrhoz. Selmeczbánya, 1903. május 27.

Händel Vilmos,

39. 3—2.

főesperes.

Torony-órák,

palota-, városházi-, gyári és laktanya-órák berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda

Müller János

első magy. óragyár gőzberendezéssel Budapest, VII. Csömöri-út 50. szám saját házában. Képes áriegyzékek és kötségetések bérmentve. 22. 10—1.

KÁPLÁNT

keresek. Pályázótól megkivántatik, hogy a magyar és tót nyelvet kifogástalanul beszélje. — Díjazása lakás és évi 1200 korona.

Békéscsabán, 1903.

Koren Pál

lelkész.

Pályázat.

A kishonti egyházmegyei Cserencsény (Rimaszombat közvetlen szomszédja) egyházköztségben megüresedett

lelkészi állomásra

új pályázatot nyitok. Kényelmes lakás és kerten kívül javadalma 37 kat. hold 557[□] öl szántóföld és rét; 565 korona munkás váltság és járuléka: 47 hektoliter tiszta búza és mintegy 80 korona járuléka; 48 köbméter tűzifa és 144 korona járuléka; stóla; a Kollár-féle könyvtáralapból 50 korona Congrua nincs. Az istentisztelet nyelve tót. A lelkészválasztási szabályrendelet 15 § ának megfelelő pályázat ez évi június hó 20-ig küldendő be hivatalomhoz.

Rimaszombat, 1903. június 2.

Glauf Pál,
főesperes.

2-2

Pályázat.

A **budapesti** ág. hitv. ev. polgári leány iskolában az 1903/4 tanévre a

rajztanítónői állás

töltendő be, melyre ezen szakmára képesített ág. hitv. ev. tanítónők folyamodhatnak. A megválasztott tanítónő köteles lesz hetekint 10 órában a rajzot és mértant tanítani. Az állás javadalma 1000 korona rendszeresítés esetén 100 koronás ötödéves pótlékok és az egyházgyülekezet nyugdíjintézeti jogosultság.

Pályázók folyamodványukat alulírotthoz címetten és vallásukat, életkorukat, képzettségüket és eddigi szolgálataikat kimutató okmányaikkal felszerelten **f. é. június hó 20-ig** küldjék be.

Az állás f. é. szeptember hó 1-én elfoglalandó.

Kelt Budapest, 1903. május hó 25-én.

Dr. Haberern J. Pál,
iskolai II. felügyelő.

40. 1-1.

Falvy Antal,
igazgató.

Deák-tér 4. sz.

Uzletem fennállása alatt 116 ev. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

↔ Debreczenben, ↔

Darabos-utca 7. sz. a. (a Collegium mellett.)

Fennáll 1893 óta.

Teljesen e célra épített házamban készítem a mai kor legtekélyesebb vívmánya szerint bármily kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebbmenő jóállást vállalom.

Orgona építészetem, mint az ev. ref. egyházak érdekét szolgáló intézmény, e téren az országban egyedül áll.

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a cégem iránti bizalom, s ígérem ezúttal is, hogy továbbra is úgy az árakban, mint a kivitelben egyházam érdekét tartom első sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra törekszem. Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását vagy évi gondozását mérsékelt áron, több évre menő jóállás mellett.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előljáróság és az adományozó közönség, valamint a kántor, orgonista és tanító urak szives pártfogásába továbbra is ajánlva magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

2 25-11

orgona építő.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzású orgonák.

Orosházán nyomtatott Veres Lajos gyorsajtóján.

Lelkész és tanító urak szives figyelmébe.

Kaphatók nálam

. ISKOLAI ANYAKÖNYVEK.

ISKOLAI NAPLÓK

és

MULASZTÁSI NAPLÓK,

továbbá

KERESZTELESI, ESKETÉSI ÉS HALÁLOZÁSI

ANYAKÖNYVEK

és

==== KIVONATOK ====

s vállalkozom bármily nagy terjedelmű

==== M U V E K, ====

JEGYZŐKÖNYVEK és ISKOLAI KÖNYVEK,

végre

(ROVATOS IVEK)

elkészítésére.

A megrendelt tárgyakat kívánatra bekötve szállítom.

VERES LAJOS Orosházán.